

บรรณานุกรม

หนังสือ

กนก วงษ์ตระหง่าน. ประชาธิปไตยกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ และ สมเกียรติ วันทะนะ. จาก เศรษฐศาสตร์การเมืองถึงสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษาทิตยา, 2524.

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษาสัมพันธ์การพิมพ์, 2520.

กระมล ทองธรรมชาติ. รัฐสภาในระบบการปกครองของไทย. พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.

_____ . วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงดีการพิมพ์, 2524.

กมล สมวิเชียร. ประชาธิปไตยกับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

กุหลาบ สายประดิษฐ์. เบื้องหลังการปฏิวัติ 2475. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บูรพาแดง, 2518.

กองทัพอากาศ. ประวัติการยุทธทางอากาศกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส พ.ศ. 2481-2483. กรุงเทพมหานคร : กรมสารบรรณทหารอากาศ, 2520.

เกียรติชัย พงษ์พานิช. "การปฏิวัติ 2475". ใน สัปดาห์การเมือง, หน้า 61.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช เศรษฐการดุศรีพิทักษ์ และ แสวง รัตนมงคลมาส, บรรณาธิการ, พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

_____ . การปฏิวัติ 2475. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2514.

เกตุณี หงษ์นิรันทน. รัฐวิสาหกิจ : คณะกรรมการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ทำงหุ้นส่วนจำกัดธีรานุสรณ์การพิมพ์, 2526.

โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. ความเป็นมาของการปกครองในระบบรัฐสภาในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2518.

ทวารวดี, เซ. ทฤษฎีสงครามกองโจร. แปลโดย กิตติคุณ (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

เกียม, ใจ เหยียน. สงครามจรยุทธ์. แปลโดย ศารวัต วิสุทธิ์ วิภาช. กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์โพธิ์สามต้นการพิมพ์, 2517.

ขจร สุขพานิช. ฐานันดรไพร่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธน, 2525.

_____. ประวัติศาสตร์ไทย พ.ศ. 1600-2310. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุง
ธน, 2525.

ขจัดภัย นุรุชพัฒน์. การเมืองและพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไอเดียนส์ไตร์, 2511.

ดวง อภัยวงศ์. การต่อสู้ของข้าพเจ้า. พระนคร : สำนักพิมพ์ประมวลสาส์น, 2510.

ควอริส เวลส์. การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ. แปลโดย กาญจน์
สมเกียรติคุณ และยุพา ชุมจันทร์. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์,
2519.

คึกฤทธิ์ ปราโมทย์, ม.ร.ว. โครงการกระดูกในคู้. พระนคร : โรงพิมพ์ชัยฤทธิ์, 2514.

จรูญ สุภาพ. ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย : เผด็จการ) และหลัก
วิเคราะห์การเมืองแห่นใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2618.

_____. หลักรัฐศาสตร์. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

_____. บรรณาธิการ. การพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2522.

จิตร ภูมิศักดิ์. โองการแข่งน้ำและข้อคิดใหม่ในประวัติศาสตร์ไทยลุ่มเจ้าพระยา. กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2524.

_____. โฉมหน้าศักดินาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จักรานุกุล, 2517.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ คณะ. บรรณาธิการ. เศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย.
กรุงเทพมหานคร : ทวีกิจการพิมพ์, 2524.

- _____ . ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2519.
- ชด หัสมาเรอ และ ปรีชาสามัคคีธรรม. 35 ปีแห่งยุคประชาธิปไตย. พระนคร : โรงพิมพ์มิตรเจริญ, 2511.
- ชริม, เอส บี. อังกฤษ : ประวัติศาสตร์การปกครอง. แปลโดย นันทา โชติกะทุกขณะ. กรุงเทพมหานคร : ประเมษฐ์การพิมพ์, 2522.
- ชัยศิริ สมทวนิช. วาระกรรมการเมืองไทย 14 ตุลาคม 16-6 ตุลาคม 2519 รากเหง้าการก่อเกิด การเติบโตและพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเกษม, 2524.
- ชัยอนันต์ สมทวนิช. การพัฒนาองค์การของฝ่ายนิติบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2513.
- _____ . การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง. (ข.ป.ท.,ม.ป.ป.)
- _____ . ลัทธิการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2519.
- _____ . ประชาธิปไตยสังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เขต, 2519.
- _____ . ปัญหาการแก้ไขรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526.
- _____ . ยังเจริญกับทหารประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปริชาการพิมพ์, 2525.
- _____ . การเมืองกับการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : วัชรินทร์การพิมพ์, 2522.
- _____ . การเลือกตั้งพรรคการเมืองรัฐสภาและคณะทหาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2524.
- _____ . กบฏวรวเดธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์, 2517.
- _____ . และ ชัดติยา กรรณสูต, รวบรวม. เอกสารการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- _____ . "การปูพื้นฐานการปกครองแบบประชาธิปไตยในสมัยราชาธิปไตย : การเตรียมการพระราชทานรัฐธรรมนูญของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว."

- ใบ สัตว์การเมือง หน้า ๔. ชันอนันต์ สมุทวณิช เศรษฐพร อูศรีพิทักษ์
และแสวง รัตนงกลมาศ, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- _____ . 14 ต.ศ. คณะราษฎรกับกบฏบวรเดช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
สมาคมสังคมนิยม, 2517.
- _____ . การเมืองการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2411-2475. (ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.)
- _____ . ศึกษานโยบายพัฒนาการของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
พิมพ์, 2519.
- _____ . อุดมการณ์ทางการเมือง, กรุงเทพฯ : ดวงดีการพิมพ์, 2529.
- _____ . และ พีรศักดิ์ จันทรวินทร์. ข้อมูลพื้นฐาน : กิ่งศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์,
2526.
- ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์. เบื้องหลังพระปกเกล้าสละราชสมบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
พิมพ์วิธานกุล, 2526.
- ชาญวดี วัชรพุกก์. พัฒนาการทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ,
2518.
- _____ . พ.ด.ท. คำบรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง. นครปฐม :
โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2525.
- _____ . พ.ด.ท. "วิวัฒนาการลักษณะของประชาธิปไตยแบบไทย". ใน 50 ปีบน
เส้นทางประชาธิปไตย. หน้า 14. สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย, บรรณา
ธิการ (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)
- ชาญวดี วัชรพุกก์ และ สุชิน ดันดีกุล. กระบวนการฝ่ายนิติบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518.
- _____ . พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
วิทยาลัยรามคำแหง, 2518.

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. "กฎไพร่สมัยอยุธยากับแนวความคิดผู้มีบุญพระศรีอารีย์-พระมา
ลัย" ใน เรื่องของสองนคร. หน้า 173-241. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, บรรณา
ธิการ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2524.
- เชาวน์วงศ์ สุตลาภา. พรรคการเมือง. พระนคร : บริษัทสหสยามพัฒนา, 2511.
- หิตยา สุวรรณะชฎ. "ปัญหาและอนาคตของสังคมไทย พิจารณาจากทางสังคมวิทยา".
ใน สังคมและวัฒนธรรมไทย : ข้อสังเกตในการเปลี่ยนแปลง. หน้า 29. หิตยา
สุวรรณชฎ สนธิสมักรการ เจลียว บุรีภักดิ์, บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร :
สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2524.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. กลุ่มทุนนิยมผูกขาดในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ปฎุชน, 2518.
- _____. "การขยายตัวทุนนิยมในประเทศไทย" ใน การขยายตัวทุนนิยมในประเทศ
ไทย พ.ศ. 2488 ถึงปัจจุบัน. หน้า 81-91. สมภพ มานะรังสรรค์, บรรณาธิ-
การ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2524.
- ณรงค์ ไรวัฒน์. เบื้องหลังการเมืองยุคหมิ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อุดมศึกษา,
2517.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนครยาม. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บัวหลวงการพิมพ์, 2522.
- _____. พระสมณเอก. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, 2525.
- ดวงตะวัน, สำนักพิมพ์. บรรณาธิการ. วิเคราะห์สถานการณ์ 6 ตุลาคม วันมหาอัปยศ
เราก็คือผู้บริสุทธิ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ล. กรุงศิลปพรีนเพรส, 2521.
- ดิเรก ชัยนาม. ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2509.
- เด่นพงษ์ พลละคร. สหภาพแรงงาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2519.
- เดือน มุนาค. ท่านปรีดี บุรุษอาวุโสผู้วางแผนเศรษฐกิจไทยคนแรก. พระนคร :
สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, 2500.
- _____. ท่านปรีดี รัษฎบุรุษอาวุโส. พระนคร : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ,
2500.

เดือน ขุนนาค และ ไพโรจน์ ชัยนาม. คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญภาค 2 รัฐธรรมนูญ

นุญช้อย. พระนคร : โรงพิมพ์นิติสาสน์, 2517.

ดิณ ปรัชญพฤทธิ. รัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ : เครื่องมือในการพัฒนาประเทศ

(ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

เดช ขุนนาค. ขมด ร.ศ. 121. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

ถนอม กิตติขจร, จอมพล. สิ่งที่ได้เรียนรู้ในยามยาก. กรุงเทพมหานคร : บริษัท

ประชาชนจำกัด, 2520.

_____. ชีวิตที่ผ่านมาในระยะ 60 ปี. พระนคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร,

2514.

ถนัด คอมันตร์. ปรัชญากฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2522.

แกมสุข นุ่นนนท์. ทฤษฎีคดี. กรุงเทพมหานคร : ก้องเกียรติการพิมพ์, 2522.

_____. กบฏยังเติร์กครั้งแรก ร.ศ. 130. กรุงเทพมหานคร : ก้องเกียรติการ

พิมพ์, 2522.

_____. เมืองไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวง

กมล, 2521.

ทรงสุรเดช, พระยา. บันทึกพระยาทรงสุรเดช. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษร

ไทย, 2514.

_____. บันทึกนักปฏิวัติไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์,

๒๕17.

ทหารเก่า. ชมทางน่ายก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สาริกาการพิมพ์, ม.ป.ป.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. รัฐศาสตร์ : ทฤษฎีแนวความคิด : ปัญหาสำคัญและแนวทางการศึกษา

วิเคราะห์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชุบสวัสดิ์การพิมพ์, 2525.

_____. "การป้องกันการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน." ใน รัฐธรรมนูญสำหรับ

ชาวบ้าน. หน้า 146-167. ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ, บรรณาธิการ.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2516.

ทักษ์ เกลิมเดียรณ. "ความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และระบบ
การเมืองแบบพ่ออุปถัมภ์." ใน รักเมืองไทย. หน้า 57. สมบัติ จันทรวงศ์และ
รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช, 2519.

ไทยน้อย. ประสบการณ์ ๑4 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย. พระนคร : สำนักพิมพ์แพรว
พินทยา, 2509.

_____. 25 คดีกบฏ. พระนคร : สำนักพิมพ์ประมวลสาสน์, 2513.

เทอร์ตัน, แอนดรู. "สถานการณ์ปัจจุบันในชนบทไทย." ใน เศรษฐกิจไทย : โครง
สร้างกับการเปลี่ยนแปลง. หน้า 51-74. แปลโดย มนตรี ทรงพุดมฉาย, ฝ่าย
วิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บรรณาธิการ. กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์ พ. จีระการพิมพ์, 2522.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร
นคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2520.

ธิดา สาระยา. "โครงสร้างของชนชั้นในสังคมไทย สมัยสุโขทัย และต้นอยุธยา."
ใน รวมปรากฏจากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2520-2521.
หน้า 24. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร
นคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

นายทนทวย. ทหารเรือปฏิวัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิบูลย์กิจ, 2491.

นพคุณ เมืองแวง สราวุธ โยธีคณะ และ สุกิจ เจริญรัตนกุล. บรรณาธิการ. ขอบ
ข่ายและแนววิเคราะห์ของรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เซนเตอร์
พับลิคเคชั่น, 2524.

นรมิติ เศรษฐบุตร และโกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. เมืองไทยในระบบรัฐสภา. กรุงเทพ
มหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพินทยา, 2517.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. ประมวลคำปราศรัย สาสน์ และคำขวัญของ าวณา จอมพล
ถนอม กิตติขจร (11 ธันวาคม 2507 - 11 ธันวาคม 2508). พระนคร : โรง
พิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2508.

- นิพนธ์ คันธเสวี. "ลักษณะสังคมด้อยพัฒนา : ใน สังคมด้อยพัฒนาระบบประชาธิปไตย
มักจะไม่สมบูรณ์." ใน รัฐศาสตร์ 14, หน้า 359-378. วิชัย บำรุงฤทธิ์,
บรรณาธิการ. พระนคร : สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2515.
- เนตร เขมโยธิน, พล.อ. งานไต่ดินของ พ.อ.โยธี. พระนคร : บริษัทชนะการพิมพ์,
2500.
- บรรพต วีระสัย และ สุขุม นวลสกุล. รัฐศาสตร์ทั่วไป. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2515.
- บรรพต วีระสัย และ วิทยา ภาศิริกุลกิจ. ลัทธิการเมือง. กรุงเทพมหานคร : กรุง
เทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- บันทึกการสนทนา. "การเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องของอุดมการณ์ในสังคมไทย." ใน
วิกฤตการณ์ทางเอกลักษณ์ : บันทึกคนรุ่นใหม่. หน้า 140. สง่า ลือชาพัฒนพร
และ อาทร เตชะชาติตา, บรรณาธิการ. พระนคร : บริษัทพลพันธ์การพิมพ์จำกัด,
2525.
- บัณฑูร เวชสาร. แนวร่วมปลดแอกของโซซิสมินท์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517.
- เบ็คเคอร์, คาร์ล. แอล. ประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน, แปลโดย สภาวิจัยแห่งชาติ. กรุง
เทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2522.
- แบดลีย์, วิลเลียม, มอแรลล์, เดวิด, แซนตัน, ย้ง, สตีเฟน. เหตุการณ์ 6 ตุลาคม
ใน ทศวรรษนักวิชาการอเมริกัน แปลโดย เอกรงค์ สังคประทีป และคนอื่น ๆ
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2522.
- ปนัดดา สุทธิประภา. หลักเกณฑ์ทั่วไปในการเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ศูนย์การพิมพ์, 2521.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. ประชาธิปไตยสำหรับคนไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2510.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. "ปรัชญาและวิธีวิเคราะห์ของเศรษฐศาสตร์การเมือง." ใน
เศรษฐศาสตร์การเมืองถึงสังคมไทย. หน้า 5-8 กนกศักดิ์ แก้วเทพ และ
สมเกียรติ วันทะนะ, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรพิทยา
2524.

- ปรีดา วัชรางกูล. พระปกเกล้ากับระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์การพิมพ์พระนคร, 2520.
- ปรีดี บุญซื่อ. ปีศาจวิทยาของการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2525.
- ปรีดี พนมยงค์. "ความเป็นอนิจจังของสังคม" ใน อนุสรณ์หนังสืองานศพ นายปาล พนมยงค์. หน้า 207. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์การพิมพ์, 2525.
- _____. รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ชีวประวัติของไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2524.
- _____. "เกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย." ใน รัฐศาสตร์ 17. หน้า 271. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รวบรวม กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517.
- _____. บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎรและระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นิสิตเวช, 2516.
- _____. "คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประเทศไทย 24 มิถุนายน." ทิ้งทุกเรื่องในงานกิ่งศตวรรษประชาธิปไตย, หน้า 1-5 (ม.ป.ท. : 2525)
- ประติษฐมนูธรรม, หลวง. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. (ม.ป.ท. : 2474)
- ประยูร ภมรมนตรี, พล.ท. บันทึกเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2517.
- ประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย, สมาคมสุสานของวิชาประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- ประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล. ผลกระทบของแนวคิดตะวันตกที่มีต่อแนวคิดทางการเมืองไทย ช่วง พ.ศ. 2369-2454. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, 2522.
- ประเสริฐ ภัทมะสุนทร. รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ช. ชุมชุมช่าง, 2517.
- ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์, 2519.

- เผ่า ศรียานนท์, พล.ต.อ. "เหตุการณ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองและการชิงอำนาจระหว่างผู้ก่อการ." ใน เบื้องแรกประชาธิปไตย, หน้า 125. สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, รวบรวม, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2516.
- พันมิตรปริทัศน์, ปริทัศน์ 3, กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์การพิมพ์จำกัด, 2524.
- พงศ์เพ็ญ สกุนดาภัย, รวมบทความทางการเมือง, พระนคร : โรงพิมพ์พรหมประสิทธิ์การพิมพ์, 2524.
- _____. "ประวัติรัฐธรรมนูญไทย." ใน รัฐธรรมนูญสำหรับชาวบ้าน, หน้า 26. ชัยอนันต์ สมุทวณิช และคณะ, บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2518.
- _____. หลักรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง, ประจวบคีรีขันธ์ : โรงพิมพ์ปราณบุรี, 2524.
- _____. ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2516.
- พรศักดิ์ ม่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิระโกศิริ, บรรณาธิการ, วัฒนธรรมทางการเมืองไทย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2524.
- พระราชวรานูณี, พุทธศาสนากับสังคมไทย, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2525.
- พฤทธิสวณ ชุมพล, ม.ร.ว. "สังคมไทยกับการเมืองไทย : สับสนหรือขัดแย้ง" ใน พัฒนาการเมืองการปกครอง, หน้า 257-266. ประพนธ์ นันทิยะกุล, บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชนจำกัด, 2525.
- พัลลภ ศรีภา, อภิชาติ พุทธวงศ์, ลีวะสัย สุตรา บรรณาธิการ, นาวาว่าด้วยลัทธิสังคมนิยม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2517.
- พุด นูรณสมภพ, พ.ต.อ. 13 ปี กับบุรุษเหล็กแห่งเอเชียเมื่อเหล็กทะเลาะ, กรุงเทพมหานคร : บริษัทพลพจน์การพิมพ์จำกัด, 2524.

- ไพโรจน์ ชัยนาม. รัฐธรรมนูญบทกฎหมายและเอกสารสำคัญในทางการเมืองของประเทศ
ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.
- _____ . สถาบันการเมืองและรัฐธรรมนูญของต่างประเทศกับระบอบการปกครองของ
ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.
- _____ . สถาบันการเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 สาระศึกษากาการพิมพ์, 2524.
- พายัพ ไชยวิภาค. ยุคสมัย. สมุทรปราการ : สำนักพิมพ์สอ เสถบุตร, 2515.
- ภาสดี มหาจันทร์. รัตนโกสินทร์ยุคปรับปรุงประเทศ (พ.ศ. 2394-2475). (ม.ป.ท.,
 ม.ป.ป.)
- มนันยา ธนะภูมิ. ก.ส.ร.ทั้งหลาย. กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, 2525.
- ไมตรี เต็มอุดม: โลกพระศรีอารียของ ปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพมหานคร : สำนัก
 พิมพ์กราฟิคอาร์ต, 2516.
- แมน มนต์เมศรี. บันทึก 29 นักการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จินดาสารณ์
 การพิมพ์, 2524.
- มนัส จารุกา. น.ค. เมื่อข้าพเจ้าจ้จ้อมพล. พระนคร : สำนักพิมพ์อนุถูลการพิมพ์,
 2502.
- มาร์กซ์, คาร์ล, เองเกลส์, เฟรดริค. คำประกาศแห่งความเสมอภาค. แปลโดย
 องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
 เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะรัฐศาสตร์. บันทึกการอภิปรายการเมืองไทยในอนาคต
เล่ม 1. 2 เล่ม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520.
- เมธา สุตบรรทัด. ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร. พระนคร : กลุ่มกิจกรรม
 นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์จัดพิมพ์, 2517.
- ร่ำไพพรรณี, สมเด็จพระนางเจ้า. "พระราชบันทึกทรงเล่า." ใน เมืองแรกประชาธิปไตย,
 หน้า 2-4. สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, รวบรวม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2516.

- รุ่งฤทธิ์ ศยามานนท์. นโยบายรัฐบาลไทย พ.ศ. 2475-2519. กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการศึกษาแผนกวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- รัชนิพันธ์ รัชณี. ม.จ. ประชาธิปไตยที่แท้จริง. พระนคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2507.
- รอง ศยามานนท์. ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- รายการวิทยุ "สองศูนย์" ประชาธิปไตยแบบไทย. พระนคร : สำนักพิมพ์โชคชัย เทเวศน์, 2508.
- ลิขิต อีร์เวคิน. "บทบาทของนักรัฐศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ." ใน รัฐศาสตร์นิเทศ ฉบับสิงห์คันทน์. หน้า 8. สมาคมศิษย์เก่ารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- ลูเธอร์ ฮันส์. "ชาวนาไทยในช่วงประชาธิปไตยเบิกบาน" ใน เศรษฐกิจไทย : โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง. หน้า 75-111. แปลโดย มานะ วงศ์ศิริรัตน์ จงดี วิษชุดารัช และมนตรี เกษียงวัฒนา. ฝ่ายวิชาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ พ.จิระการพิมพ์, 2522.
- ลาแวกว. ลัทธิเลือกตั้งทั่วไปและอำนาจรัฐ. แปลโดย พงศ์เพ็ญ สกุนดาภัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2521.
- ลิวส์, อาเธอร์. เหนือเผด็จการแอฟริกัน. แปลโดย เสน่ห์ จามริก. พระนคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2508.
- แล ดิลกริทยรัตน์. "พัฒนาการของขบวนการสหภาพแรงงาน พ.ศ. 2501-ปัจจุบัน." ใน คลื่นแห่งศตวรรษ, หน้า 239. บัณฑิต ธรรมดรีรัตน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์, 2526.
- วิชัย ประสาริต. ปฏิวัติรัฐประหารและกบฏจางลในสมัยประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย. พระนคร : โรงพิมพ์บริษัทรัฐภักดี, 2492.
- วิสุทธิ โฟธิแทน. ผู้ปกครองที่พึงประสงค์. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

- ..... . ประชาธิปไตยแนวคิดและตัวแบบประเทศไทยในอดีต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.
- วิไลเลขา บุรณศิริ. คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์ไทย 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- วิเทศกรณีย์. ความเป็นมาแห่งระบอบประชาธิปไตย. พระนคร : โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2511.
- วอร์ด, โรเบิร์ต อี และ แมคริตซ์รอย ซี. ระบบการเมืองยุโรป. แปลโดย เสน่ห์ จามริก และคนอื่น ๆ. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2510.
- วีรพงษ์ รามางกูร. "การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1-4." ใน เศรษฐกิจไทยการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา. หน้า 75. ธีรณ ใจวัชรินณี, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2525.
- วิภา ยโนพิทักษ์. "ความขัดแย้งในคณะราษฎร." ใน การเมืองการปกครองไทยสมัยใหม่. หน้า 50-65. ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ สุวดี เจริญพงศ์, บรรณาธิการ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2522.
- วัลลภ ไรจนวิสุทธิ์, พล.อ. ยังเติร์กของไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2521.
- วิชัย สุวรรณรัตน์. "การปฏิวัติรัฐประหารและกบฏหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475." ใน สัตว์การเมือง. หน้า 104. ชัยอนันต์ สมุทวณิช เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์ และ แสงว รัดนงคณมาศ, บรรณาธิการ. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- ศุภรัตน์ และนต เชื้อชาวลิต. เมืองไทยในระบบรัฐสภา. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)
- ศรารักษ์พิพัฒ, พระยา. สันร่ายของข้าพเจ้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2508.
- สิริ เปรมจิตต์. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงโต้แย้งเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์. (ม.ป.ท. : 2516)

สงบ สุจิยรินทร์. ประวัติ 11 นายกรัฐมนตรี. พระนคร : สำนักพิมพ์ประจักษ์การพิมพ์, 2514.

_____. ประวัตินายกรัฐมนตรี. พระนคร : สำนักพิมพ์ประจักษ์การพิมพ์, 2514.

สมบัติ จันทร์วงศ์. บรรณาธิการ. ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

สมบัติ จันทร์วงศ์ และ ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2523.

สมภพ ไทตระกิตย์. ครูสอนชั้นปริญาตรี : กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พระนคร : โรงพิมพ์น้ำเซียงการพิมพ์, 2512.

สมบูรณ์ คนฉลาด. เหตุการณ์ทางการเมือง 43 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ร่วมการพิมพ์, 2518.

สมบูรณ์ ไพรินทร์, ร.อ. บันทึกเหตุการณ์ทางการเมืองตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2475-25 ธันวาคม 2515. 2 เล่ม. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

สมนึก เพชรหรั่ง. ระบอบการปกครองโดยธรรม. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. "การปฏิวัติประชาธิปไตย : ความฝันหรือความจริง" ใน อนาคตขบวนการประชาธิปไตย. หน้า 238-239. องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, 2524.

สมเกียรติ วันทะนะ. สังคมศาสตร์วิภาษวิธี. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทวีกิจการพิมพ์, 2524.

สรโรจ สว่างวิเชียร และ วิมลพรรณ ปิตุธวัชชัย. กรณีสวรรคตดา มิ, ย, 2409. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์, 2517.

สนิท สมัครการ. สมบัติ จันทร์วงศ์. บรรณาธิการ. รัฐศาสตร์: สถานภาพและพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

สนิท เจริญรัฐ. ยุคไทยว่างรัฐธรรมนูญ. พระนคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2510.

สุขุม นวลสกุล. ทฤษฎีการเมือง : สมัยโบราณและสมัยกลาง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516.

- สุจิต บุญบงการ. "การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย" ใน ทหารกับการเมือง :
วิเคราะห์เปรียบเทียบ, หน้า 226-156. กนลา สุขพานิช และ วุฒิชัย มูลศิลป์,
บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2523.
- _____. "นิลิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย" วารณโวทยากร, 2 เล่ม.
พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.
- _____. บทบาทของสภานิติบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจ้าพระยาการ
พิมพ์, 2516.
- สุชิน ตันติกุล. รัฐประหาร 2490. พระนคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประ
เทศไทย, 2515.
- _____. "วาระที่ 4 ของสภา" ใน รัฐศาสตร์ 17, หน้า 148-156. สมชาติ
รอบกิจ, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ จำกัด, 2518.
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ. "ระบอบทุนนิยมโดยรัฐในประเทศไทย ค.ศ. 1932-1959" ใน
เศรษฐกิจไทย : โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง, หน้า 187-189. คณะ
เศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ พ. จีระการพิมพ์, 2522.
- สุธรรม แสงประทุม. หม่ามเหตการณ์ 6 ตุลาคม มาได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ พ. จีระการพิมพ์, 2522.
- สุพจน์ ด้านตระกูล. พล.ด.อ. อุดล อุดลเดชจรัส : ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับ
กับนายปรีดี พนมยงค์ และ จอมพล ป. พิบูลสงคราม. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์ศิริพรการพิมพ์, 2522.
- _____. ข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับรัฐประหาร 13. ปรีดี พนมยงค์, กรุงเทพ
มหานคร : สำนักพิมพ์ประจักษ์การพิมพ์, 2515.
- _____. ประวัติรัฐประหาร 13 ปรีดี พนมยงค์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประ
จักษ์การพิมพ์, ม.ป.ป.
- _____. เมื่อรัฐประหาร 13 ปรีดีฯ ลี้ภัยรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490. กรุงเทพมหา
นคร : สำนักพิมพ์ประจักษ์การพิมพ์, 2516.

- สุรชาติ บำรุงสุข. สหรัฐอเมริกากับระบบทหารในประเทศไทย : ศึกษากรณีความช่วยเหลือด้านการทหารยุคสงครามเวียดนาม (ค.ศ. 1975-1980). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์การพิมพ์, 2525.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. บารักและสังคมนิยม. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2517.
- สไมสรณิกศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. เลือกตั้ง : หนทางไปสู่ประชาธิปไตยจริงหรือ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2522.
- สัญชัย มุทริกสวัสดิ์, พ.ด. ปฏิวัติสิ้นชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จตุจักรการพิมพ์, 2525.
- สิริรัตน์ ชันธนิน. ประวัติศาสตร์การเมืองไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.
- สว่าง ลานเหลือ. 37 ปีแห่งการปฏิวัติพระนคร : โรงพิมพ์ครูสภา, 2514.
- เสถียร จันทมาตธ และ ชรรชัย บุญปาน. กองทัพพบกับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2526.
- เสถียร ฤกษ์โสภณ. ชีวิตทางการเมืองของพระยาท้าวอภัยภูธร. พระนคร : สำนักพิมพ์วิชรินทร์การพิมพ์, 2514.
- เสน่ห์ ศรีมงคล. การเมืองเรื่องนายกฯ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, 2517.
- เสน่ห์ จามริก. ปัญหาและอนาคตของเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519.
- เสลา เรขะรุจิ. ประสบการณ์ 34 ปี แห่งระบอบประชาธิปไตย. พระนคร : สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, 2507.
- ไสว พรหมขุนทอง. บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2517.
- แสวง รัตนมงคลมาศ. "บทบาทของนักการเมืองและรัฐสภาต่อระบอบประชาธิปไตย" ใน 50 ปีบนเส้นทางประชาธิปไตย. หน้า 104. กองบรรณาธิการ วารสารเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2526.

- ส. ศิวรักษ์. น้ำเขียวให้ขวางเรือ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์, 2526.
- _____ . อดีตของอนาคต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2517.
- _____ . เรื่องนายปรีดี พนมยงค์. ตามทัศนะ ส.ศิวรักษ์, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2526.
- _____ . จดหมายเหตุจากถนอมถึงคึกฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2518.
- _____ . ศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลพันธ์การพิมพ์, 2525.
- _____ . อธิบายแนวคิดปรัชญาการเมืองฝรั่ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- _____ . ปัญญาชนสยาม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2521.
- _____ . ชาติ ศาสน์ กษัตริย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2525.
- _____ . เจ้า-ข้าฟ้าเดียวกัน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2525.
- หยุด แสงอุทัย. พรรคการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2517.
- โหม รอนราช. หลวง. เมื่อข้าพเจ้าก่อการกบฏ. (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)
- อนุสรณ์ สัมภณี. การวิเคราะห์ระบอบการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.
- อนุสร ทรัพย์มยุ. ประวัติแบบกองโจร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วรพากย์พิมพ์, 2517.
- อนันต์ เสนาขันธ์, พ.ด. ด้อย เทวดา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เศศ, 2516.
- อำนาจ เพชรณรงค์. "วิวัฒนาการผูกขาดในประเทศไทย" ใน เศรษฐกิจไทย ; โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง, หน้า 172. คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พ.จิระการพิมพ์, 2522.
- ชาร์มอน, เอ็ม เจ. ทฤษฎีการเมือง ; จากอดีตถึงปัจจุบัน. แปลโดย เสน่ห์ จามริก. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2508.

สันติงกัน, ชามวล พี. ปฏิรูปปฏิวัติกับการพัฒนาทางการเมือง. แปลโดย พิชญ์ สุนทรารักษ์
และปรัชญา เวสารัชช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2526.

บทความ

กมล สมวิเชียร. "ช่องว่างในสังคมไทย" สยามรัฐ (10 กันยายน 2517) : 7.

วารสาร

กระมล ทองธรรมชาติ. "การวิเคราะห์ระบบการเมือง" วารสารกฎหมาย 1(มกราคม
เขียน อิศริทธิ์) : "อุดมภูมิต่างกันทางทหารระหว่างไทยกับสหรัฐ : วิเคราะห์ในแง่กฎหมาย";
จุลสารชุดเบื้องหลังเหตุการณ์ปัจจุบันฉบับที่ 60. 8(สิงหาคม 2519) : 6-7.

ฉลาดชัย สมิตานนท์. "ระบบจิตสำนึกกับความยากจนในชนบทไทย." วารสารสังคม
ศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 1(เมษายน - กันยายน 2523) : 20 - 30.

ชลธิชา กลัดอยู่. "ไตรภูมิพระร่วง : รากฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองไทย." วาร
สารธรรมศาสตร์ 4(มิถุนายน - กันยายน 2517) : 106-121.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ต่อการเมือง
ไทย" วารสารธรรมศาสตร์ 11(มิถุนายน 2525) : 58.

ชัยอนันต์ นันทพันธ์. "พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปกครองระบอบรัฐ
ธรรมนูญ" วารสารธรรมศาสตร์ 3(มิถุนายน - ตุลาคม 2516) : 144-167.

ชัยชนะ พิมานแมน. "นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา" รัฐศาสตร์ 1(มกราคม-
กุมภาพันธ์ 2516) : 30-31.

นฤปติ อภิวัฒน์ถิ่นไทย. "ปรัชญาเบื้องหลังการต่อสู้ในประวัติศาสตร์ การอภิวัฒน์ พ.ศ.
2475 ของปรีดี พนมยงค์" อาจารย์สาร 3(มิถุนายน-กรกฎาคม 2524) :
108.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 : พรหมแดนแห่งความรู้"
วารสารธรรมศาสตร์ 11(มิถุนายน 2525) : 7-35.

บุตรหลานจอมพลถนอม กิตติขจร. "การจลาจลที่ไม่ได้ปราบ" สยามรัฐ (18 สิงหาคม
2520) : 3.

- ปรีชา อารยะ. "อุบัติเหตุ 2516" วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ 12(มกราคม 2517) : 54-55.
- ปรีชญา เวสารัชช. "ความหมายของคำว่า เสรีนิยม-Liberalism : แนวความคิดเสรีนิยมของอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ 19" รัฐศาสตร์สาร 4(พฤศจิกายน 2520) : 42-43.
- ปราโมทย์ นาคทรพร. "อนาคตของประชาธิปไตยในประเทศไทย" รัฐศาสตร์ 1(มีนาคม-เมษายน 2516) : 26-30-38.
- ประพันธ์พงศ์ เวชชาชีวะ. "ผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน" การเมืองสำหรับประชาชน 2(มิถุนายน 2516) : 2.
- ประเสริฐ ทริพย์สุนทร. "ประสบการณ์และความเห็น : คณะราษฎรอุปสรรคความสำเร็จของการปฏิวัติประชาธิปไตยในประเทศไทย" หลักไท 2(ธันวาคม 2520) : 44.
- ป๋วย อึ๊งภากรณ์. "ป๋วย อึ๊งภากรณ์" ป๋วย อึ๊งภากรณ์ 8(มิถุนายน-กรกฎาคม 2524) : 76-77.
- พันศักดิ์ วิญญรัตน์. "อนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอเมริกา" วารสารธรรมศาสตร์ 3(มิถุนายน 2517) : 196-200.
- ภราดร ประภาพันต์. "เจ้าภานีนาอากาศผู้ทำลายเศรษฐกิจไทย" เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์ 2(พฤษภาคม 1972)
- มนัสชัย นำทรวงพล. "สาเหตุการปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475" ป๋วย อึ๊งภากรณ์ 8(มิถุนายน - กรกฎาคม 2524) : 15.
- รุจิรา เดชาขจร. "อำนาจพิเศษในสถานการณ์พิเศษ" วารสารรามคำแหง 6(มกราคม 2522) : 20-26.
- รุ่งแจ้ง "รัฐธรรมนูญของเราควรเป็นอย่างไร" พิมพ์ไทย (14,15,17,18 สิงหาคม 2507) : 3.
- ลิขิต อีร์เวคิน. "การเมืองไทยกับประชาธิปไตย" รัฐศาสตร์สาร 1(มีนาคม-เมษายน 2516)
- วิทยา สุจริตธนารักษ์. "ความสำคัญทางการเมือง" การเมืองสำหรับประชาชน 2(ธันวาคม 2516) : 1-2.

- สมบัติ จันทร์วงศ์. "สังคมศาสตร์ : ศาสตร์ของพ่อมด." สังคมศาสตร์และมานุษยศาสตร์
8(มกราคม-กุมภาพันธ์ 2511) : 111
- _____. "สัญญาประชาคม" รัฐศาสตร์ 4(พฤศจิกายน 2520) : 55.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. "พรรคการเมือง" การเมืองสำหรับประชาชน. 3(มีนาคม 2517) :
2-4.
- _____. "รัฐจักประชาธิปไตย" วารสารไทย 1(มกราคม 2524) : 10.
- ฤทธิเดช นำปัญญา. "ระบอบราชการกับการพัฒนาทางการเมือง" รัฐศาสตร์นิเทศ
12(มกราคม - มิถุนายน 2520) : 207.
- ส.ศิริรักษ์. "นายปรดีที่ข้าพเจ้ารู้จัก" มติชนสุดสัปดาห์ 6(5-11 มิถุนายน 2528) :
160.
- อดุล วิเชียรเจริญ. "ค่านิยมในสังคมไทย" วารสารธรรมศาสตร์ 2(มิถุนายน -
ตุลาคม 2515) : 158-162.
- สุขุม นวลสกุล. "ประชาธิปไตยครึ่งใบ" วารสารรัฐศาสตร์ 8(มกราคม 2523) : 21.
- สุจิต บุญมการ. "ประชาชนกับบทบาททางการเมือง" การเมืองสำหรับประชาชน
2(มีนาคม 2516) : 18-36.
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ. "บทนำ" วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 2(มิถุนายน -
สิงหาคม 2525) : 2.
- สุภา ศรีชัย. "ปฏิวัติ 24 มิถุนายน : ยุทธวิธีการรัฐประหารครั้งแรกของไทย."
ปาจารย์สาร 8(มิถุนายน - กรกฎาคม 2524) : 28-31.
- เสน่ห์ จามริก. "ปัญหาการพัฒนาในสภาวะการเมืองของไทย" ปาจารย์สาร 8(สิงหา
คม - กันยายน 2524) : 10-21.
- _____. "วิจารณ์ครินทร์เมฆไตรรัตน์ในบทความเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการปก
ครอง 2475 ของสยาม : พรหมแดนแห่งความรู้" วารสารธรรมศาสตร์
11(มิถุนายน 2525) : 50-51.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. "ความจำเป็นทางประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหว 24 มิถุนายน
2475" วารสารธรรมศาสตร์ 11(มิถุนายน 2525) : 87.

เสถียร สุกใสภณ. "เหตุการณ์ในหนึ่งวัน 24 มิถุนายน 2475" วารสารสังคมศาสตร์
ปริทัศน์ (10 มิถุนายน 2515) : 34-49.

เอกสารอื่น ๆ

กรรภิรมย์ สุวรรณานนท์. "พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการสร้างชาติไทย."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง
 กรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

กรีช สิบสังข์. "มหากาพย์และพฤติกรรมของวุฒิสภาในสมัยต่าง ๆ." วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2515

จุลลา รอนรณ. "กำเนิดและความเป็นมาของลัทธิชาตินิยมประเทศไทย." วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513

จันทร์รัตน์ ประวาลพิทักษ์. "การเปรียบเทียบราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6."

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลง
 กรณ์มหาวิทยาลัย, 2521

แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ. "การปรับปรุงกองทัพบกของไทยตามแบบตะวันตกตั้งแต่ พ.ศ.

2394-2475." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519

ฉัตรทิพย์ นากสุภา. "การแสวงหาระบบอบ เสาร์ธุรกิจใหม่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง"

เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการครั้งที่ 4 แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523 (พิมพ์ดีด)

ชวน ทองมี, ร.ท. "ความล้มเหลวของรัฐบาปผล เรือหลังสงครามโลกครั้งที่ 2." วิทยา

นิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา
 วิทยาลัย, 2520

ชัยชนะ อิงคะวิดิ. "ขบวนการนักศึกษากับการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย : ศึกษาทบทวนมท

บาทการเมืองของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงปี พ.ศ. 2516-2526." เอกสาร
 ประกอบการสัมมนา ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525 (อัดสำเนา)

- ชาญภูมิ วัชรหุภัก. พ.ศ.ท. "บทบาทของยังเติร์กในรัฐสภา : ข้อสังเกตบางประการ" รายงานประกอบการสัมมนาในกระบวนการวิสาสัมมนาปัญหาการเมืองการปกครองไทย หลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522 (พิมพ์ดีด)
- ธิดา วัฒนกุล. "แนวความคิดทางการเมืองในบาทละครสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2519
- นัยนา หงษ์ทองคำ. "พระปกเกล้าฯ กับคณะราษฎร" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520
- นิธิ เอียงศรีวงศ์. "การเมืองสมัยพระนารายณ์" เอกสารสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524
- _____. "วัฒนธรรมกรรมพิธีกับวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์" เอกสารสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526
- นิคม จารุมณี. "กบฏบวรเดช พ.ศ. 2476." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519
- บรรจง ดันทยานันท์, ร.ด.ด. "การเมืองแห่งการรวมชาติขึ้นต้น : ศึกษาเฉพาะกรณีพัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519
- ปธาน สุวรรณมงคล. "การจัดองค์การบริหารเพื่อการพัฒนา" วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526
- ผาณิต รามศิริ. "นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ตั้งแต่ พ.ศ. 2481 ถึง 2487." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- มัทนา เกษกมล. "การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

- รุจิรา เดชาขจร. "วิเคราะห์รัฐธรรมนูญประเทศไทย สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมันฉบับปัจจุบัน ในแง่การเสริมสร้างเสถียรภาพและประสิทธิภาพของรัฐบาล." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520
- วารุณี ไอสถาภรณ์. "อุดมการณ์แห่งชาติ พ.ศ. 2411-2475 : พัฒนาการของความคิดชาตินิยมและการปลูกฝังผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน." บรรยายที่โรงแรมอิมพีเรียล, 15-16 สิงหาคม 2524 (พิมพ์ดีด)
- สุพรรณ บุญชื่อ. "รัฐสภาไทย : การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบททฤษฎีสถาและสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2516." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522
- สิริภูมิ หงษ์พาณิชย์. "คำรจกับการเมืองไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519
- สุรพาสน์ หัทธมน, น.ท. "ทัศนคติทางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพบก กองทัพเรือและกองทัพอากาศ" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- สุดา กาเตอร์. "กบฏแมนฮัตตัน." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516
- สมปอง คาชัย. "วิกฤตการณ์ทางการเมืองของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2475-2481." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520
- สุวดี เจริญพงศ์. "ปฏิกริยาของรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการเคลื่อนไหวตามแนวความคิดประชาธิปไตยและสังคมนิยมกองการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. "วิวัฒนาการทางการเมืองและโครงสร้างทางสังคมและพรรคการเมืองของสหราชอาณาจักร." เอกสารประกอบคำบรรยายคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523 (พิมพ์ดีด)

สมเกียรติ วันทะนะ. "รัฐสมบูรณาญาสิทธิราชในสยาม 2435-2475" เอกสารของสมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2525 (อัดสำเนา)

อัจฉราพร กมฺพิสัย. "กบฏ ร.ศ. 130 ศึกษาการปฏิบัติการปฏิรูปทางการปกครองและกลุ่ม
ทหารใหญ่." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยา
ลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

อดุลย์ กอวัฒนา. "การลาออกของจอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อ 24 กรกฎาคม พ.ศ.
2487." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518

สัมภาษณ์

กระมล ทองธรรมชาติ. ศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
สัมภาษณ์, 18 สิงหาคม 2523.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สัมภาษณ์,
2 มีนาคม 2525.

ทักษ์ บัณฑิต ฌ อยุธยา. พล.ต.ต. ผู้ช่วยจเรตำรวจ, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม
2526.

ธวัช วิชัยดิษฐ์. รองศาสตราจารย์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม
2524.

ประจักษ์ สว่างจิตร. พ.อ. นายทหารนอกราชการ, สัมภาษณ์, 14 สิงหาคม 2524.

พงศ์เพ็ญ ศกุนตลาภัย. รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2526.

พระภิกษุหลวงตาสมบัติ. อดีตนายทหารนักบินโคราท, สัมภาษณ์, 10 กรกฎาคม 2525.

พินิจ ฉายะศิริ. เจ้าหน้าที่ประจำกองกรรมาธิการสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, สัมภาษณ์,
15 กุมภาพันธ์ 2523.

สมบัติ จันทร์วงศ์. รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สัมภาษณ์,
17 กุมภาพันธ์ 2525.

สนธิ เตชานันท์. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2525.

Books

- Abraham, Henry J. The Judicial Processes. Oxford : Oxford University Press, 1963.
- Almond, Gabriel A., Coleman, James S. The Politics of Developing Area. New Jersey : Princeton University Press, 1960.
- _____. Powell, Bingham G. Comparative Politics : A Developmental Approach. Boston : Little Brown and Company, 1966.
- _____. Verba, Sydney. The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Boston : Little Brown & Company, 1965.
- Becker, Theodore L. ed. The Impact of Supreme Court Decision. New York : Oxford University Press, 1969.
- Brecher, Michel. "Political Instability in the New States of Asia". in Comparative Politics, pp.62-67. Edited by Harry Exstein and David E. Apter. New York : Free press of Glencos, 1963.
- Chaloemtiarana, Thak. Thailand : The Politics of Despotic Paternalism. Bangkok : Thammasat University Press, 1979.
- Chenvidyakarn, Montri. "One Year of Civilian Authoritarian Rule in Thailand : The Rise and Fall of the Tanin Government". in the Studies of Social Science Review, pp. 1-21. Edited by Montri Chenvidyakarn (n.p. : n.d.).
- Cnudde, Charles F., Neubauer, Deane E. eds. Empirical Democratic Theory. Chicago : Markham Publishing Co., 1969.

- Conway, Margaret M., Feigert, Frank B. Political Analysis : An Introduction. Boston : Allyn and Bacon, 1972.
- Dahl, Robert A. A Preface to Democratic Theory. Chicago : The University of Chicago Press, 1966.
- _____. After the Revolution : Authority in a Good Society. New York : Vallantine, 1973.
- _____. Polyarchy : Participation and Opposition. New Haven : Yale University Press, 1971.
- Darling, Frank C. Thailand and United States. Warshington D.C.: Public Affair Press, 1965.
- Deutsch, Karl W. The Nerves of Government. New York : The Free Press, 1966.
- Driravegin, Likhit. Political Attitudes of The Bureaucratic Elite and Modernization in Thailand. Bangkok : Thai Watana Panich, 1973.
- _____. The Bureaucratic Elite of Thailand. Bangkok : Wacharin Press, 1978.
- _____. The Bureaucratic Elite of Thailand : A Study of Their Sociological Attributes, Educational Background and Career Advancement Pattern. Bangkok : Wacharin Press, 1978.
- Down, Antony. An Economic Theory of Democracy, New York : Harper & Row, 1957.
- Duverger, Maurice. Party Politics and Pressure Group. New York : Thomas Nelson & Sons, 1972.

- Duverger, Maurice. Political Parties : Their Organization and Activity in the Modern State. Translated by Barbara and Robert North. New York : John Wiley & Son Inc., 1966.
- Dye, Thomas R., Zeigler, Harmon L. The Irony of Democracy : An Uncommon Introduction to American Politics. California : Wadsworth Publishing Company, Inc., 1970.
- _____. "Model for the Analysis of Policy Outcomes". in Policy Analysis in Political Science, pp.80-120. Edited by Ira Sharkansky, Chicago : Markham Publishing Co., 1970.
- Easton, David A Framework for Political Analysis. New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1965.
- Ebenstein, William, American Democracy. New York : Harper & Row, 1973.
- _____. Today's Isms, New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1970.
- Eskstein, Harry, Apter, David E. eds. Comparative Politics : A Reader. New York : The Free Press, 1963.
- Freeman, David M. Technology and Society : Issues in Assessment Conflict and choice. Chicago : Rand McNally, 1974.
- Gorman, Frank O. Edmund Burke : His Political Philosophy. London : George Allen & Univer Ltd., 1973.
- Gupta, B.B. Comparative Study of Six Living Constitutions. New Delhi : Stearing Publishers, 1974.
- Gurr, Ted R. Why Men Rebel. Princeton : Princeton University Press, 1972.
- Hayek, Friedrich A. The Road to Serfdom. Chicago : the University of Chicago Press, 1944.

- Heady, Ferrel, Public Administration : A Comparative Perspective.
New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1966.
- Holtzman, Abraham. Interest Groups and Lobbying. New York : The
Macmillan Company, 1966.
- Huntington, Samuel P. Political Order in Changing Society. New
Haven : Yale University Press, 1968.
- Ingram, James C. Economic Change in Thailand Since 1850. Stand-
ford : Standford University Press, 1955.
- Jacobson, A.G., Lipman, H.M., Political Science. New York : Barnes
& Noble, Inc., 1966.
- Keefe, William J., Ogul Morris S. The American Legislative Process :
Congress and the States. New Jersey : Prentice-Hall, 1968.
- Key, V.O. Politics, Parties, and Pressure Groups New York : Thomas
Y. Crowell Company, 1969.
- Keys, Charles F. The Golden Peninsular Culture and Adoption in
Mainland South East Asia. New York : Macmillan, 1977.
- Lane, Robert E. Political Ideology. New York : The Free Press,
1962.
- Lasswell, H. Politics : Who Gets What, When, How. New York :
Meridian Books, 1958.
- Leiserson, Avery, "Empirical Approach to Democratic Theory". In
Political Research and Political Theory. pp.13-38.
Edited by Oliver Garceau. Cambridge : Harvard University
Press, 1969.
- Lippman, Walter. The Public philosophy. London : The New English
Library Ltd., 1955.

- Lipset, Seymour, M Political Man. London : Mercury Books, 1964.
- Livington, John C., Thomson, Robert.G. The Consent of the Governed.
London : Macmillian Co., 1969.
- Luard, Evan, The International Protection of Human Rights. New
York : Fredrick A. Praeger, 1967.
- Macpherson, C.B. The Real World of Democracy. Oxford : Oxford
University Press, 1966.
- Mayer, Lawrence C. Comparative Political Inquiry. Illinois : The
Dorsey Press, 1972.
- Mayo, Henry B. An Introduction to Democratic Theory New York :
Oxford University Press, 1970.
- Merkel, Robert H. Political Continuity and Change. New York :
Harper & Row, 1972.
- Mendelson, Wallace. Capitalism, Democracy, and the Supream Court.
New York : Appliton-Century-Crofts, 1960.
- Mervick, Dwaine, ed. Political Decision-Makers : Recruitment and
Performance. New York : The Free Press, 1961.
- Milbrath, Lesler W. The Warshington Lobbyists. Chicago : Rand
Mcnelly and Co., 1966.
- Michels, Robert. Political Parties. New York : Collier Books,
1962.
- Mokarapong, Thawatt. History of the Thai Revolution : A Study in
Political Behavior. Bangkok : Chalermnit, 1972.
- Murdoch, John B. "The 1901-02 Holy Man's Rebellion" The Journal
of the Siam Society 62(January 1974).

- Nakata, Thinapan. Corruption in The Thai Bureaucracy : Who Gets What, How and Why in Its Public Expenditure. Bangkok : NIDA, 1979.
- Nartsupha, Chatthip . , Prasartset, Suthy. (eds.) The Political Economy of Siam 1851-1910. Bangkok : Sangroong Printing, 1981.
- Neher, Clark D. ed. Modern Thai Politics. Massachusetts : Schenckman Publishing Co., 1976.
- Oberschall, Anthony. Social Conflict and Social Movement. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1973.
- Packenham, Robert. A. "Legislatures and Political Development." In Legislatures in Developmental Perspective, pp. 521-582. Edited by Allen Karnbery and Hoyd D. Musolf. Durham : Duke University Press, 1970.
- Plamenatz, John. Democracy and Illusion : An Examination of Certain Aspects of Modern Democratic Theory Great Britain : Richard Clay Ltd., 1973.
- Rabibhadana, Akin. "Persistence Within Change : Thai Society in the Nineteenth and Twentieth Centuries". ใน สังคมไทย 200 ปี หน้า 56. องค์กร ช่างทศ และพลศักดิ์ จิรโกศลศิริ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจ้าพระยาการพิมพ์, 2528.
- Ranney, Austin. Governing : A Brief Introduction to Political Science. Illinois : The Dryden Press, 1975.
- Ray, A., Bhallachaya, M. Political Theory : Ideas and Institution. Culcutta : The world Press Private Ltd., 1976.

- Riggs, Fred W. Thailand : The Modernization of Bureaucratic Policy.
Honolulu : East West Center Press, 1968.
- _____. "Bureaucrats and Political Development A Paradoxical
View". In Bureaucracy and Political Development, p.124.
Edited by Joseph Lapalombara. Princeton : Princeton Univer-
sity Press, 1963.
- Sarasas, Phra. My Country Thailand Tokyo : Maruzen, 1942.
- Sartori, Giovanni. Democratic Theory. New York : Fedrick A.
Praeger, 1965.
- Scott, James C. Comparative Political Corruption. New Jersey :
Prentice-Hall Inc., 1972.
- Scott, Roger. The Politics of New States. New York : Harper
torch Books, 1971.
- Sinha, H.N. Outline of Political Science. London : Asia publishing
House, 1959.
- Shils, Edward. Political Development in the New State. The Hague :
Moutis, 1968.
- Sombat Chantornvong. "Cosmological Basic of Thai Bureaucratic
Behavior : The Missing Link". Social Science Review : A
Collection of Article by Thai Scholars, pp.117-130. Edited
by Montri Chenvidyakarn (n.p., n.p.)
- Summer, Colin. Reading Ideologies. London : Academic Press, 1979.
- Tambiah, S.J. World Conquerors, World Renoucer. Cambridge : Cambridge
University Press, 1970.

- Wales, Quaritch H.G. Siamese State Ceremonies : Theirs History and Function. London : Bernard Quaritch, 1931.
- Weber, Max. The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism. New York : Charles Scribnes's Sons, 1958.
- White, Stephen : Political Culture and Soviet Politics. London : The Macmillan Press, Co., 1977.

Articles

- Anderson, Benedict. withdrawal Symtoms : Social and Culture Aspects of the October 6 Coup". Bulletin of Concern Asian Scholars 9 (July-September, 1977) : 13-30.
- Chenvidyakarn, Montri. "Building A New Society : The Case of La Comunidad Industrial in Peru". Journal of Political Science 1(May-June 1973) : 20-58.
- Siffin, W. "Two Decades of Public Administration in Developing Countries". Public Administration Review 36(January-Februrary 1976) : 61-67.

Other Materials

- Batson, Benjamin A. Siam's Political Future : Documents from the end of the Absolute Monarchy. Data paper. Number 96 Department of Asian Studies Cornell University, 1974.
- Piriyarangsarn, Sangsit. "Thai Bureaucratic Capitalism 1932-1960". M.A. Thesis Faculty of Economic, Thammasat University, 1980.
- Tai, Ta Van. "The Role of the Military in the Developing Nations of South and Southeast Asia with Special Reference to Pakistan, Burma and Thailand". Ph.D. Dissertation, University of Verginia, 1965.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สรุปรวมพระราชบัญญัติกบฏความสำคัญก่อนทรงสละราชสมบัติและพระราชหัตถเลขา
ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศสละราชสมบัติ

พระราชบัญญัติกบฏ ๑

... เมื่อพระยาพหลฯ และคณะผู้ก่อการร้องขอให้ข้าพเจ้าครองอยู่ครองราชสมบัติ
เป็นพระมหากษัตริย์ ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าได้ยินดีรับรองก็เพราะเข้าใจและเชื่อ
มั่นว่า คณะผู้ก่อการต้องการจะสถาปนากการปกครองแบบ "ประชาธิปไตย" หรือ "Demo-
cratic Government" ตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษ และประเทศอื่นซึ่งมีพระมหาก
ษัตริย์ปกครองภายใต้อำนาจอันจำกัดโดยรัฐธรรมนูญ และมีรัฐสภา ซึ่งประชาชน เป็นผู้
เลือกตั้งโดยแท้...

ครั้นเมื่อข้าพเจ้ากลับขึ้นไปกรุงเทพฯ แล้ว และได้เห็นรัฐธรรมนูญฉบับที่หลวง
ประดิษฐไต้นำมาให้ข้าพเจ้าลงนาม ข้าพเจ้าก็รู้สึกทันทีว่าหลักการของผู้ก่อการกับหลักการ
ของข้าพเจ้านั้นไม่พ้องกัน เสียแล้ว หากแต่ต้องการให้มีคณะการเมืองได้แต่คณะเดียว...

ครั้นต่อมาในระหว่างที่กำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรอยู่ ข้าพเจ้าได้พยายาม
ชักเตือนและโต้เถียงกับคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ตลอดเวลาว่า ควรถือหลัก
"Democracy" อันแท้จริงจึงจะถูก... ข้าพเจ้าได้เคยชักเตือนพระยามโนฯ ไว้อย่างชัด
เจน เพื่อให้เสนอคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญว่า การที่จะให้มีสมาชิกประเภทที่ 2 ซึ่ง
คณะรัฐบาลเป็นผู้เลือกตั้ง เองนั้น จะเป็นเหตุทำความไม่พอใจให้เกิดขึ้นได้และเป็นอันตราย
แก่วิธีการปกครองแบบใหม่ซึ่งกำลังจะสถาปนาขึ้น โดยหวังว่าจะ เป็นการถาวรและจะนำ
ความสุขความเจริญมาสู่บ้านเมืองของเรา คำชักเตือนของข้าพเจ้าเหล่านี้ไร้ผล เพราะ
คณะผู้ก่อการยืนยันในความประสงค์ที่จะยึดอำนาจไว้ในมือของคณะคนให้จงได้ อย่างน้อยเป็น
เวลา 11 ปี... ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่าตราบไต่ยังมีได้แก้ไขหลักการอันไม่พึงประสงค์นี้เลย
ความสงบราบคาบอันแท้จริงจะไม่ได้เลย รัฐประหารจะต้องใช้วิธีการประหารประหารและปราบ
ปรามอย่าง เข้มแข็งอยู่เรื่อยไป เป็นที่หวาดเสียวแก่ประชาชน...

... ความประสงค์ที่ให้สมาชิกประเภทที่ 2 นั้น ข้าพเจ้าได้ยืนยันแล้วว่า เพราะประเทศเรายังไม่คุ้นกับการปรีการาชการในสภาฯ จึงควรให้มีสมาชิกประเภทที่ 2 ซึ่งเลือกตั้งโดยคุณวุฒิที่เป็นผู้มีวิชาสูงหรือเคยชินกับการงานแผ่นดิน เพื่อเป็นผู้นำทางให้แก่สมาชิกประเภทที่ 1 ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา หลักการอันนี้ก็พึงได้ถ้าได้ทำกันตามนั้นจริง แต่เมื่อได้ตั้งกันขึ้นแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับกลายเป็นเลือกตั้งแต่พวกที่อยู่ในคณะผู้ก่อการเป็นส่วนมาก และความจริงหาได้มีคุณวุฒิหรือความเคยชินกับการงานดีไปกว่าสมาชิกประเภทที่ 1 เลย เมื่อการเป็นดังนี้ก็จำเป็นอยู่เองที่จะมีผู้กล่าวว่าคณะรัฐบาลเลือกตั้งคนเหล่านั้นเพื่อความประสงค์ที่จะคุมอำนาจไว้ให้ได้เท่านั้น...

... เมื่อคณะผู้ก่อการได้ประกาศว่า จะขอพระราชทานให้เปลี่ยนการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้นคนไทยที่มีความรู้ย่อมไม่น่าท้อใจแต่เมื่อกลายเป็นยึดอำนาจกันเฉยๆ ไม่ได้ทำให้มีเสรีภาพในการเมืองมากขึ้นก็กลายเป็นของขมขื่นที่กลืนไม่ลง เพราะผลร้ายของการปกครองแบบ "Absolute" มิได้เสื่อมคลายเป็นแต่เปลี่ยนตัวเปลี่ยนคณะกันเท่านั้น เสรีภาพกลับน้อยลงไปเสียอีก เพราะต้องระวังจับกุมผู้ไม่พอใจ และปิดปากผู้ที่กล่าวร้ายรัฐบาล สมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระเจ้าแผ่นดินยังมีผู้นับถือเป็นส่วนมากเพราะเคยชินมาแต่ปู่ย่าตายาย แต่สมบูรณาญาสิทธิราชย์ของคณะย่อมไม่มีใครนับถือ มีแต่ต้องทนไปเพราะกลัวอาญาและกลัวรอดเพราะและปืนกล น่ากลัวว่าความไม่พอใจจะมีอยู่เรื่อยไป...

พระราชบัญญัติข้อ 2

... ตามธรรมนูญกฎหมายหรือนโยบายใดๆ ที่พระมหากษัตริย์จะทรงคัดค้านนั้น คงจะต้องเป็นเรื่องสำคัญมากและเกี่ยวกับการได้เสียของประชาชนหรือหลักการอันสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นจึงเห็นกันว่าก่อนที่จะให้สภาฯ ลงร่างคำคัดค้านของประมุขของชาติได้ ควรจะต้องให้ปรากฏแน่ชัดว่าราษฎรมีความเห็นด้วยกับนโยบายหรือกฎหมายนั้นจริงๆ...

ถ้าไม่อยากจะถวายเป็นอำนาจในการคัดค้านแก่พระมหากษัตริย์ให้มากขึ้น จะเปลี่ยนว่าถ้าพระมหากษัตริย์ทรงคัดค้านกฎหมายใดๆ แล้ว ต้องให้มีการเลือกกันใหม่แล้วเปลี่ยนวิธีเลือกสมาชิกประเภทที่ 2 หรือกำหนดวิธีสภาให้ราษฎรออกเสียงโดยตรงก็ดี เหมือนกัน

แต่ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างเดียวกันย่อมมีเสียงอยู่ได้ เสมอว่าการปกครองตามที่ เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ เป็นลัทธิ เผด็จการทางอ้อมๆ ไม่ใช่ "Democracy" จริงๆ เลย...

พระราชบัญญัติข้อ 3

... ข้าพเจ้า เห็นว่าไม่ควรทำอะไรครึ่งๆ กลางๆ ถ้าจะดำเนินการปกครองตาม แบบรัฐธรรมนูญก็ควรจะทำกันจริงๆ หรือถ้า เห็นว่ายังไม่เหมาะ เวลา จะทำกันอย่างอื่นก็ ควรทำกันจริงๆ เหมือนกัน ไม่ใช่บุชชารัฐธรรมนูญ แต่ก็ทำตามหลักการกันจริงๆ ทำ อะไรครึ่งๆ กลางๆ ข้าพเจ้าไม่ชอบ

ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะขอให้รัฐบาลทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือทำ ตามมาตรา 14 แห่งรัฐธรรมนูญ

ก. การให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณาจริงๆ

ตามที่ เป็นมาแล้ว หนังสือพิมพ์ที่พูดอะไรไม่เป็นที่พอใจของรัฐบาลก็ถูกปิดและหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านนโยบายของรัฐบาลต้องเลิกลง เช่น หนังสือพิมพ์เดลิเมล์ เป็นต้น ต่อไป ขอให้อนุญาตให้หนังสือพิมพ์ออกความเห็นได้จริงๆ และให้ตีขมบนโยบายของรัฐบาลได้จริง จะ ถูกปิดได้ต่อเมื่อมุ่งให้เกิดการจลาจลอย่างชัดๆ เท่านั้น เมื่อครั้งก่อนมีรัฐธรรมนูญ หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพกว่า เดียวนี้เป็นอันมาก

ขอให้เลิกการจับกุมราษฎรโดยหาว่า "กล่าวร้ายรัฐบาล" เวลานี้ต้องระวังปาก ระวังคอกันเต็มที่โดยกัวลสิ่งๆ เรียกว่า "โอษฐภัย"

เสรีภาพในข้อ ก. นี้ย่อมต้องอยู่ภายในกรอบแห่งรัฐธรรมนูญ นั้นเป็นขอบเขตที่ ควรวางไว้ได้

ข. ให้เสรีภาพในการประชุมโดยเปิดเผย และการตั้งสมาคม

ในเวลาที่ยังตั้งสมาคมการเมืองไม่ได้ ควรอนุญาตให้ตั้งได้ถ้าวัตถุประสงค์ไม่ขัด กับรัฐธรรมนูญและต้องไม่ให้ทหารบก ทหารเรือ และตำรวจประจำการเป็นสมาชิกสมาคม การเมือง

การประชุมนั้นเคยมีเรื่องแปลกๆ เช่น บุคคลบางจำพวกจะชวนเพื่อนฝูงไปเลี้ยง อาหารกันก็มีการถูกตำรวจฟ้องและถูกห้าม จนเป็นการ เกเรงกัวลกันมาก เป็นการตัดเสรี

ภาพและตัดความสุขของประชาชนบางจำพวก เห็นว่าควร เลิกการกระทำเช่นนี้

พระราชบัญญัติข้อ 4

ขอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เพราะพระราชบัญญัตินี้มีวิธีการที่ขัดกับหลัก เสรีภาพในร่างกายของประชาชน เช่น บุคคลอาจถูกจับกุม เพราะมีข้อหาว่าคิดจะทำลายรัฐธรรมนูญแล้วถูกนำตัวขึ้นในคณะกรรมการที่ไม่ใช่ศาลพิจารณาและกรรมกระนั้นอาจสั่งให้เนรเทศบุคคลเหล่านั้นไปอยู่ในที่อันมีเขตจำกัด การกระทำเช่นนี้เป็นการคัดสิทธิของพลเมืองในการที่จะต่อสู้ขอหาของเจ้าหน้าที่ ถ้ามีเหตุที่จะต้องชำระ ควรชำระโดยเปิดเผยในศาลหลวงให้โอกาสให้จำเลยมีทนายว่าความและต่อสู้ความได้เต็มที่ ไม่ใช่คิดลั่นกันอย่างจุกจิก ซึ่งทำให้เห็นว่ารัฐบาลอาจขาดความยุติธรรม เป็นการกดขี่อย่างร้ายแรง ...

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงประกาศสละราชสมบัติ

ป.ป.ร.

บ้านโนน

แครนลี ประเทศอังกฤษ

เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา กับพวก ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองโดยใช้ทหารในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้ว ได้มีหนังสือมาอัญเชิญข้าพเจ้าให้ดำรงอยู่ในตำแหน่งพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าได้รับคำเชิญนั้น เพราะเข้าใจว่าพระยาพหลฯ และพวกจะสถาปนารัฐธรรมนูญตามแบบประเทศทั้งหลาย ซึ่งใช้การปกครองตามหลักนั้น เพื่อให้ประชาราษฎร์ได้มีสิทธิที่จะออกเสียงในวิธีดำเนินการปกครองประเทศและนโยบายต่างๆ อันจะเป็นส่วนได้ส่วนเสียแก่ประชาชนทั่วไป ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสในวิธีการเช่นนั้นอยู่เสมอ และกำลังคำริจะจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศสยามให้เป็นไปตามรูปนั้น... แต่ความพยายามของข้าพเจ้าไร้ผลโดยเหตุที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองหาได้กระทำให้บังเกิดมีความเสรีภาพในการเมืองอย่างสมบูรณ์ขึ้นไม่ และมีได้ฟังความเห็นของราษฎรโดยแท้จริง และจากรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ จะพึงเห็นได้ว่า อำนาจ

ที่จะกำหนดนโยบายต่างๆ นั้นจะตกอยู่กับคณะผู้ก่อการและผู้สนับสนุน เป็นพวกพ้อง เท่านั้น มิได้ตกอยู่กับผู้แทนซึ่งราษฎร เป็นผู้เลือก เช่น ในฉบับชั่วคราวแสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้ใดไม่ได้รับความเห็นชอบของผู้ก่อการจะไม่ได้เป็นผู้แทนราษฎรเลย

ฉบับถาวรได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นตามคำขอร้องของข้าพเจ้า แต่ก็ยังให้มีสมาชิกซึ่งตนเลือกเอง เข้ากำกับอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรถึงครึ่งหนึ่ง การที่ข้าพเจ้าได้ยินยอมให้มีสมาชิก 2 ประเภทก็โดยหวังว่าสมาชิกประเภท 2 ซึ่งข้าพเจ้าตั้งนั้นจะเลือกจากบุคคลที่รอบรู้การงานและชำนาญในวิธีดำเนินการปกครองโดยทั่วไปไม่จำกัดว่าเป็นพวกใดคณะใดเพื่อที่จะช่วยเหลือนำทางให้แก่สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา แต่ครั้งถึงเวลาที่จะตั้งสมาชิกประเภท 2 ขึ้น ข้าพเจ้าหาได้มีโอกาสแนะนำในการเลือกเลยและคณะรัฐบาลก็เลือกเอาแต่เฉพาะผู้ที่เป็นพวกพ้องของคนเกือบทั้งนั้น มิได้คิดถึงความชำนาญ นอกจากนี้คณะผู้ก่อการบางส่วนได้มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงโครงการเศรษฐกิจของประเทศอย่างใหญ่หลวง จึงเกิดแตกร้างกันขึ้นเองในคณะก่อการและพวกพ้อง จนต้องมีการปิดสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราโดยคำแนะนำของคณะรัฐบาล ซึ่งมีตำแหน่งอยู่ในเวลานั้น ทั้งนี้เป็นเหตุให้มีการปั่นป่วนในการเมือง ต่อมาพระยาพหลฯ กับพวกก็กลับเข้ามาทำการยึดอำนาจโดยกำลังทหารเป็นครั้งที่ 2 และแต่นั้นมาความหวังจะให้มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นไปโดยราบรื่นก็ลดน้อยลง...

เมื่อข้าพเจ้าได้ขอร้องให้เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเสียให้เข้ารูปประชาธิปไตยอันแท้จริง เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ประชาชน คณะรัฐบาลและพวกซึ่งกุมอำนาจบริหารในเวลานี้ก็ไม่นยินยอม ข้าพเจ้าได้ขอร้องให้ราษฎรได้มีโอกาสออกเสียงก่อนที่จะเปลี่ยนหลักการและนโยบายสำคัญอันมีผลได้เสียแก่พลเรือน รัฐบาลก็ไม่ยินยอมและแม้แต่การประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องคำร้องขอต่างๆ ของข้าพเจ้า สมาชิกก็มีได้มีโอกาสพิจารณาเรื่องโดยต้องแท้และละเอียดตลอดเสียก่อน เพราะถูกเร่งรัดให้ลงมติอย่างรีบด่วนภายในวาระประชุมด้วย นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ออกกฎหมายใช้วิธีปราบปรามบุคคลซึ่งถูกหาว่าทำความผิดทางการเมืองในทางที่ผิดยุติธรรมของโลก คือ ก็ไม่ให้โอกาสต่อสู้คดีในศาล มีการชำระโดยคณะกรรมการอย่างลับไม่เปิดเผย ซึ่งเป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ในเมื่ออำนาจสิทธิขาดยังอยู่ในมือข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้าได้ขอร้องขอให้เลิกใช้วิธีนี้ รัฐบาล

ก็ไม่ยอม

ข้าพเจ้า เห็นว่ารัฐบาลและพวกพ้องใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพในตัวของบุคคลและหลักความยุติธรรมตามความเข้าใจและยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใดใช้วิธีการปกครองอย่างนั้นในนามข้าพเจ้าต่อไปได้

ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่เดิมให้แก่ราษฎรทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใดคณะใดโดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร

บัดนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียงในนโยบายของประเทศโดยแท้จริง ไม่เป็นผลสำเร็จและเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นหมดหนทางที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ต่อไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงขอสละราชสมบัติ และออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นต้นไป...

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ปร.

วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2477 เวลา 13 นาฬิกา 45 นาที (ประกาศทางวิทยุกระจายเสียงประเทศไทย เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2477)

ที่มา ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ชัดติยา กรรณสูต, รวบรวม เอกสารการเมืองการปกครองไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 376-403.

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

รายชื่อวุฒิสมาชิก 100 คน แต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว)

พ.ศ. 2490

.....

คณะรัฐประหารได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2489 และนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490 มาใช้แทน

โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ อำนาจอธิปไตยมี 2 สภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทน สมาชิกวุฒิสภากับสมาชิกสภาผู้แทนมีจำนวนเท่ากัน วุฒิสภาเป็นผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง โดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ วุฒิสมาชิกมีอายุคราวละ 6 ปี เมื่อครบ 3 ปี ให้เปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

ในวาระเริ่มแรก ให้แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ และให้ทำหน้าที่รัฐสภาด้วยจนกว่าจะได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร

วันที่ 18 พฤศจิกายน ได้มีการโปรดเกล้าฯ ตั้งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 100 คน ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้

รายชื่อสมาชิกวุฒิสภา

1. พระยาฤทธิราชมยุธิน	11. หม่อมเจ้าชวลิต เกษมสันต์
2. พลโทหลวงเกรียงศักดิ์พิพิติ	12. นายเชวง เกียงศิริ
3. พระยาโกมารกุลมนตรี	13. พระยาไชยยศสมบัติ
4. พลเรือตรีพระจักรานุกรกิจ	14. พระยาชัยสุรินทร
5. พลเรือตรีเจริญนายเรือ	15. พระชัยปัญญา
6. นายจรินทร์ กฤษณภักดี	16. พันโทหลวงชัยอัศวรักษ์
7. พระยาจินดารักษ์	17. นายพันตำรวจตรีชื่น รัชมิตต์
8. หม่อมเจ้าเฉลิมศรีจันทร์หัตถ์ จันทร์หัตถ์	18. พันเอกหลวงชำนาญยุทธศิลป์
9. พลโทพระยาเฉลิมอากาศ	19. พระยาคุรุพันธ์ทิพย์
10. หลวงชลานุสร	20. พลตรีพระยาดำรงแพทยาคูณ

21. พระศีรณสารวิศวกกรรม	47. พระยาภิรมย์ภักดี
22. พระยาทรงสุรเกียรติ์	48. พลตรี เภา เพ็ญเลิศ บริรักษ์พยุหะทองกิจ
23. พระทิพย์เนฎญา	49. พระยาเมธาธิบดี
24. พระยาเทพวิฑูร	50. พระมยุภาณวิมลศาสตร์
25. พระยาไพฑูริย์กมลนตรี	51. พระยามโหสถศรีพิพัฒน์
26. พระยานายกนรชน	52. พันโทเจ้าราชบุตร ณ เชียงใหม่
27. พระนิตินัยประสาน	53. พันเอกพระยาฤทธิอัคเนย์
28. นาวาตรีหลวงนิเทศกลกิจ	54. นายเล็ง ศรีสมวงศ์
29. พระยามริรักษ์เวชชการ	55. พลโทพระยาวิจิตรวงศ์วุฒิไกร
30. พระยานุรณศิริพงศ์	56. พลเรือตรีพระยาวิจิตรณรงค์กรกิจ
31. พระยานำเรอภักดี	57. พลตรีพระยาวิบูลย์อำรุง
32. นายบรรจง ศรีจรรยา	58. พันเอกพระวิद्याสารณยุต
33. หม่อมราชวงศ์ประยูร อิศรศักดิ์	59. หม่อมเจ้าวัลยากร เกษมศรี
34. พระยาประชาศรียศเดชม	60. พลโทหม่อมเจ้าเสวีรุทริ กฤดากร
35. หลวงประกอบนิติสาร	61. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ
36. พระยาปรีदानุเบศร์	62. พระยาศรีธรรมราช
37. นายผาด เทพหัสดิน ณ อยุธยา	63. พันเอกพระยาศรีพิชัยสงคราม
38. นายเผด็จ อังสุวัฒน์	64. พระยาศรีราชโกษา
39. พระยาเพชรดา	65. พลโทพระยาศรีธรรมราชภักดี
40. พระยาพานูจร	66. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์
41. นาวาเอกหม่อมเจ้าพรปรีชา กมลาสน์	67. พันเอกหม่อมเจ้าสนิทวงศ์เสณี
42. พลตรีพระยาพิไชยสงคราม	68. นายสง่า วรวัฒนชัย
43. พระพิพิธภักดี	69. นายสวัสดิ์ โสธานูเคราะห์
44. พระยาพิพัฒน์ธนากร	70. พระยาสารศาสตร์ศิริลักษณ์
45. พระเพชรศิริ	71. พระยาสาริกพงศ์ธรรมพิลาตี
46. พระยาภะรตราชา	72. พันโทพระสารสาสน์พลขันธ

73. พลตรีพระยา เสนีณรงค์ฤทธิ์	87. พระยาอภิบาลราชไมตรี
74. หม่อมเจ้าสฤษดิ์เดช ชุขางกูร	88. พลโทพระยาอภัยสงคราม
75. พลโทพระยาสีหราช เดโชไชย	89. พระยามาดยพงษ์ธรรมพิศาล
76. พลโทพระยาสีหราชฤทธิไกร	90. พลตรีพระยาอนุภาพไตรภพ
77. พระยาสุพรรณสมบัติ	91. พระยาอาณาจักรนิบาล
78. พลตรีพระยาสุรวงศ์วิวัฒน์	92. นายอาทร สังขวัฒน์
79. พระยาสุริยราชวรนายก	93. พระยาอัชราศทรงศิริ
80. พระยาสุริยานุวงศ์ประวัติ	94. พันเอกหม่อมหลวงอังกาบ สนิทวงศ์
81. พระสุทธธีรรัตนอุดมندر	95. พลตรีพระยาอุดมโยธาธิบุตร
82. พลตรีพระสุริยสัจย์	96. พระยาอรธกรรมมณฑุสดี
83. หลวงสุริยหงษ์พิสุทธิแพทย์	97. พระยาอรธกฤตนิรุทิต
84. นายสัญญา ยมสมิต	98. พระอัปภันตราพาธพิศาล
85. นาวาเอกหลวงสำราญวิจิตรสมุทร	99. พลตรีพระยาอินทรวชิร
86. พลตรีหม่อมหลวงอภิรุณ ชุมสาย	100. หม่อมเจ้าอุบลีลาญา ชุมพล

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ทวง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

ที่มา : ไฟโรจน์ ชัยนาม, บทกฎหมายและเอกสารสำคัญในทางการเมืองของประเทศไทย เล่ม 2
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520), หน้า 806 - 810.

ภาคผนวก ค.

สาระสำคัญของ คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี
ที่ 66/2523 (ลง 23 เม.ย. 23)
เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์

1. สถานการณ์และเหตุการณ์ในขณะนั้น

สถานการณ์ของโลก โลกเกิดขาดพลังงาน (น้ำมัน) เกิดความขัดแย้งกันในระหว่างประเทศในค่ายสังคมนิยม, เกิดความแตกต่างในดุลย์อำนาจทางทหารของอภิมหาอำนาจ เป็นในรูปของสงครามเย็นซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทยมาก

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยังยึดหลักการทำสงครามปฏิวัติ เพื่อยึดอำนาจรัฐโดยใช้เงื่อนไข ประชาชาติประชาธิปไตย เป็นหลักประกอบเงื่อนไขอื่น ๆ

รัฐบาลในขณะนี้ มีเจตจำนงค์แน่วแน่ที่จะสร้างไว้ซึ่งระบอบการปกครองประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ปฏิรูประบอบราชการให้มีประสิทธิภาพ ให้กองทัพมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการป้องกันประเทศและรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. วัตถุประสงค์ของคำสั่งที่ 66/2523

"ยุติสงครามปฏิวัติให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว"

3. นโยบายหลักในการดำเนินการตามคำสั่งที่ 66/2523

1. คอู้เอาชนะ คม. ให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว ด้วยการรุกทางการเมือง
2. รัตนทาลายขบวนการแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธ เพื่อยุติสงครามปฏิวัติ
3. ดำเนินนโยบายเป็นกลาง เพื่อยับยั้งสงครามประชาชาติ
4. เปลี่ยนแนวทางคอู้ด้วยอาวุธมาเป็นในทางสันติ

4. การปฏิบัติที่ฝ่ายเราต้องดำเนินการตามคำสั่งที่ 06/2523

1. ฝ่ายเราต้องรีบกลับ เป็นฝ่ายรุกทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าแผ่นดินนี้เป็นของตนเอง ดนคือผู้ปกครองและได้รับประโยชน์
2. ต้องใช้ "การเมืองนำการทหาร" หมายความว่า งานการเมืองเป็นสิ่งชี้ขาดงานการทหารจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้บรรลุภารกิจงานการเมือง เป็นสำคัญงานการทหารจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้บรรลุภารกิจงานการเมือง เป็นสำคัญ
3. ขจัดสาเหตุแห่งความไม่ เป็นธรรมในสังคมทุกระดับ
4. ใช้การประสานประโยชน์ระหว่างชนชั้น เสียผลประโยชน์ของชนชั้นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
5. ให้ประชาชนทุกชนชั้น อาชีพมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถในการปกครองตนเองคือ ความต้องการของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด
6. จัดตั้งขบวนการประชาธิปไตย (ข้อพึงระมัดระวัง คือขบวนการคอมมิวนิสต์ที่ชอบแอบแฝงประชาธิปไตยบังหน้า)
7. การต่อสู้คอมมิวนิสต์ของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐบาลทุกฝ่าย ต้องมีการต่อสู้โดยใช้กำลังอาวุธและการปฏิบัติในด้านการเมืองควบคู่กันไป (สำหรับในข้อนี้จึง เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าฝ่ายเราจะไม่ยอมให้ คม. ใช้อาวุธต่อฝ่ายเราเพียงข้างเดียว หากแต่ว่า การปฏิบัติการด้วยอาวุธนั้นให้มีการพิจารณาประเภทขนาดกำลังและยุทธวิธี ให้เหมาะสมทั้งสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่เพื่อกดดัน ริดรอน ทำลายกองกำลังติดอาวุธไทยต่อเนื่อง)
8. ให้มีการปฏิบัติต่อผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทั้งผู้หลงผิด เข้ามอบตัว ทั้งที่จับได้ อย่างเพื่อนร่วมชาติ
9. ให้ความสำคัญในการต่อสู้ในเมืองให้มากที่สุด (เบนน้ำหนักการต่อสู้เข้ามาในเมือง) จุดประสงค์ของการ เบนน้ำหนักการต่อสู้เข้ามาในเมือง
  - 9.1 เพื่อป้องกันมิให้มีการจัดตั้งและขยายแนวร่วมจากในเมืองไปสนับสนุนในป่า
  - 9.2 มิให้มีการสร้างสถานการณ์ปฏิวัติและสงครามประชาชนชาติขึ้น
10. การดำเนินการต่อ คม. ในเชิงรุกอย่างมีแผนต้องใช้ในการข่าว การจิตวิทยา การประชาสัมพันธ์

สาระสำคัญของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรีที่ 65/2525

เรื่อง แผนรูกทางการเมือง

1. ความเป็นมาของคำสั่งที่ 65/2525

1. เป็นคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ออกเมื่อ 27 พฤษภาคม 2525
2. ออกเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ให้สอดคล้องและต่อเนื่องจากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ลง 23 เมษายน 2523 (สาระสำคัญของคำสั่งที่ 66/23 คือ การกำหนดนโยบายให้ดำเนินการ "ต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์ให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยการรูกทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง")
3. เป็นข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์
4. ให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ

2. อะไรคือ ปัจจัยสำคัญต่อการรูกทางการเมือง เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์และทำลายแผนจการทุกรูปแบบ

ให้ยึดถือการพัฒนาประชาธิปไตย เป็นหลักในการดำเนินงาน

3. การพัฒนาประชาธิปไตย ตามความหมายนี้ นั้น เราจะต้องพัฒนาในรูปแบบไหน

1. รูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
2. ต้อง เป็นประชาธิปไตยที่ดีกว่าฝ่ายคอมมิวนิสต์ เป็นผู้เสนอ
3. เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ทั้งด้านยุทธศาสตร์และยุทธวิธี และต้องกระทำให้สำเร็จได้รวดเร็ว

ประชาธิปไตยทางยุทธศาสตร์ คือ ประชาธิปไตยที่มีผลยังยืนระยะยาว

ประชาธิปไตยทางยุทธวิธี คือ ประชาธิปไตยที่มีผลเฉพาะในปัจจุบัน

เราถือว่า คอมมิวนิสต์ ได้ใช้ความล่าช้าในการพัฒนาประชาธิปไตยและจุด

อ่อนของประชาธิปไตยฝ่ายเรา เป็นเงื่อนไขโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อช่วงชิงประชาชน

ในขณะที่เดียวกันคอมมิวนิสต์ ก็ทำที่จะ เป็นผู้ที่ยับยั้งประชาธิปไตย ให้เสียเอง แต่เราถือว่าประชาธิปไตยของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เป็นประชาธิปไตยทางยุทธวิธีทำการหลอกลวง เพื่อให้ฝ่ายตนได้อำนาจรัฐ แล้วก็พลิกกลับไปสู่สังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ในที่สุด

4. ในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย ฝ่ายเราใช้อะไร เป็นเครื่องมือ เครื่องมือที่เราใช้ในระบอบแรกเริ่มคือ
  1. ข้าราชการทุกฝ่าย
  2. ประชาชนที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย
5. วัตถุประสงค์ของคำสั่งที่ 65/2525
  1. ทำให้เกิดความรู้สึกและ เข้าใจอย่างแท้จริงว่า อำนาจอธิปไตย เป็นของปวงชน
  2. ทำให้เสรีภาพของบุคคลได้ดูดยภาพกับอำนาจอธิปไตย
6. นโยบายหลักในการดำเนินการตามคำสั่งที่ ๑๕ /2525
  1. ต้องทำลายเผด็จการทุกรูปแบบ
  2. ต้องสถาปนาสังคมระบอบประชาธิปไตยขึ้น โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. การดำเนินการ เพื่อให้บรรลุนโยบายตามคำสั่งที่ 65/2525
  1. การดำเนินการด้านยุทธศาสตร์ สร้างองค์การนำที่มีเอกภาพโดยข้าราชการ และประชาชนที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย เป็นแกนนำใช้ความรวดเร็วในการต่อสู้
  2. การดำเนินการด้านยุทธวิธีใช้องค์การนำที่จัดตั้งสร้างประชาธิปไตยและพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน
๘. แนวความคิดในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย ได้เน้นในเรื่องอะไร ได้เน้นเฉพาะ ความปรารถนาขั้นพื้นฐานสำคัญของประชาชนอันได้แก่
  1. การอยู่อย่างมีความสุข ไม่ถูกกดขี่ขูดรีด และมีภัยจากอิทธิพลต่าง ๆ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
  2. การอยู่อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นเจ้าของพรรคการเมือง เป็นเจ้าของประเทศ

3. การอยู่อย่างมีความหวัง มีอนาคต มีความรู้สึกว่ามีชาติมั่นคง

9. งานสำคัญที่จะต้องทำในการพัฒนาประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. ทำให้เกิดความรู้สึกและความเข้าใจว่า อธิปไตย เป็นของปวงชน

1.1 ทำลายอำนาจเผด็จการ

1.2 กำจัดอิทธิพลท้องถิ่น และระดับชาติ

2. ทำเสรีภาพทางบุคคลให้สมบูรณ์

2.1 ทำกฎหมายให้เป็นกฎหมาย

2.2 ปรับปรุงและยกเลิกกฎหมายที่มีข้อจำกัด

10. การพัฒนาประชาธิปไตย มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

แนวทางปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย มีดังนี้

1. ต้องทำอย่างมีขั้นตอนและมีความต่อเนื่อง

2. คำนึงถึงความเหมาะสมกับลักษณะพิเศษของสังคมไทย

3. ความเป็นไปได้ ในสภาวะการณั้ นั้น ๆ

11. ใครเป็นผู้กำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติตามข้อ 10.

คณะกรรมการนโยบายการต่อสู้ เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ เป็นผู้กำหนดแผนงาน

ตามห้วงเวลาที่เหมาะสม โดยทำเป็นแผนวกรประกอบแผนรุกรทางการเมือง

12. แนวทางปฏิบัติ ตามคำสั่งที่ 65/2525

1. ให้ยึดถือแนวทางตามคำสั่งที่ 66/2523 เดิม เป็นหลักด้วย

2. ให้สร้าง ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย

3. เร่งรัดการปฏิบัติตามหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตยของกลไกรัฐ

4. ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน

5. จัดระเบียบการดำเนินงานของกลุ่มพลังและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

13. หนทางแก้ไข เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย

1. การส่งเสริมความรู้ประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้กว้างขวางทั้งทางทฤษฎี และ
ทางปฏิบัติ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์นั้น ๆ

2. ให้ข่าวสาร ข้อมูล และชี้แจงสถานการณ์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งทางปิดและทางเปิด

โดยใช้ประชาสัมพันธ์ของสื่อมวลชน นักวิชาการ เป็นสื่อถ่ายทอด

3. จัดการอบรมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย แก่สื่อมวลชนของ
รัฐและเอกชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องไปสู่
ประชาชน
4. ให้ข้าราชการปฏิบัติตาม เป็นแบบอย่างในการ เป็นประชาธิปไตย เพื่อก่อให้เกิด
เกิดศรัทธาแก่ประชาชน

14. ทนทางแก้ไข เพื่อเร่งรัดการปฏิบัติตามหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตยของกลไกของรัฐ
แยกทำเป็น 2 ระดับ

1. ระดับการบริหารชั้นสูง หมายถึง ฝ่ายการเมือง (นักการเมืองและพรรค
การเมือง) ฝ่ายบริหาร (ผู้ตัดสินใจและ เป็นผู้ดำเนินการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์)
2. ระดับข้าราชการประจำ โดยถือว่า
  - 2.1 เป็นผู้มีความสำคัญ เป็นกลไกนโยบายของรัฐไปปฏิบัติ
  - 2.2 มีส่วนทำให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน
  - 2.3 เป็นผู้ทำให้กฎหมายเกิดความศักดิ์สิทธิ์

15. ผู้บริหารชั้นสูงจะต้องยึดถือแนวทางแก้ไขปัญหาวางไร

1. ต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจน แน่วแน่เป็นเอกภาพเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาค้น
ฐานของชาติ
2. ต้องใช้ความ เข้มแข็ง เด็ดขาด รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์
3. ต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มต่าง ๆ เข้ามาช่วยแก้ปัญหา
4. ต้องปรับปรุงการบริหารราชการ การสั่งการ การติดตามแก้ปัญหา
5. ต้องปรับปรุงระบบราชการ ให้เป็นประชาธิปไตย
6. ใช้กลไกของรัฐสภา ช่วยแก้ปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับประชาชน
7. ต้องใช้อำนาจที่มีอยู่ ปรานปรามกลุ่มอิทธิพล

16. การเร่งรัดข้าราชการประจำให้ปฏิบัติตามหน้าที่ ตามระบอบประชาธิปไตย

1. ต้องให้การศึกษานโยบายของรัฐบาลแก่ข้าราชการ เพื่อให้เข้าใจจะได้แบ่ง
ความรับผิดชอบลดหลั่นลงไป

2. ต้องแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน โดยค้นหาสาเหตุ ทำตัว เป็นตัวอย่าง
พาทางแก้ไขมีการปฏิบัติอย่างค่อเนื่อง
3. ต้องปฏิบัติตามระเบียบและคำสั่งต่าง ๆ โดยเคร่งครัดและมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืน
เป็นตัวอย่าง
4. ต้องช่วยเหลือข้าราชการที่ดี แต่ถูกอำนาจของผู้มีอิทธิพลบีบบังคับ
5. ต้องไม่ทำคน เป็น เจ้าขุนมูลนาย
6. ต้องปรับตัว ปฏิบัติให้ตระหนักในหน้าที่และฐานะ
7. ต้องกระจายอำนาจในระบบราชการให้มากขึ้น เพื่อให้สามารถตัดสินใจและ
สั่งการในเรื่องที่รับผิดชอบได้โดยรวดเร็ว
8. ต้องปรับปรุงรายได้ และระบบสวัสดิการของข้าราชการชั้นผู้น้อย
9. ยกย่อง เชิดชูข้าราชการที่ดีเด่น
10. ต้องแก้ไขระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการ

17. ทำอย่างไรถึงจะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

1. ให้มีการเรียนรู้และมีประสบการณ์การพัฒนาประชาธิปไตย ด้วยการปฏิบัติใน
ใกล้ตัว (สภาตำบล, กรรมการหมู่บ้าน, ระบบสหกรณ์)
2. แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการประสานประโยชน์ (เพื่อไม่ให้เกิดการแตกแยกและ
ไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามแสวงประโยชน์จากการแตกแยก)
3. ผู้มีอำนาจต้องเสียสละ ใจกว้าง อดทนและอดกลั้นต่อความวุ่นวายทางการเมือง
4. ให้ประชาชนรู้จักใช้พรรคการเมือง (ให้พรรคการเมืองช่วยแก้ปัญหา นำปัญหา
เข้ารัฐสภา และสภาในระดับท้องถิ่น)

18. ในคำสั่งที่ 65/2525 ได้จัดกลุ่มพลังและกลุ่มผลประโยชน์ไว้อย่างไร

ได้จัดออกเป็น ๔ กลุ่ม

1. กลุ่ม เศรษฐกิจ (เป็นกลุ่มก่อให้เกิดความไม่ เป็นธรรมในสังคม ความยากไร้
สร้างเงื่อนไขสงคราม มีพลังต่อรองทางการเมืองสูง)
2. มวลชนพื้นฐาน (หมายถึง ผู้ใช้แรงงาน ชาวนาชาวไร่)

3. นักเรียนนักศึกษา (ลดนาที ขาดประสบการณ์ มีบทบาททางการเมืองสูง)
4. กลุ่มก้าวหน้าทางการเมือง (ผู้กลับจากป่า ผู้แสวงหาแนวทางแก้ปัญหาใหม่)
กลุ่มคอมมิวนิสต์ กลุ่มแนวร่วม กลุ่มประชาธิปไตย ฯลฯ
5. สื่อมวลชน
6. กลุ่มทหารและผู้ถืออาวุธ

คำสั่งที่ 65/2525 ถือว่า กลุ่มต่าง ๆ มีผลในการส่งเสริม และขัดขวางประชาธิปไตย

19. เราจะดำเนินการกับกลุ่ม เศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างไร

หนทางปฏิบัติที่จะต้องดำเนินการ คือ ทำให้เป็นขั้นตอน ใช้กฎหมาย ใช้การประสานประโยชน์ลดการผูกขาดลง

1. กวดขันธุรกิจที่ละเมิดกฎหมาย โดยเพิ่มบทลงโทษให้สูง
2. ใช้กฎหมาย ป้องกันการผูกขาด
3. ให้รัฐจัดการเสียสละรับผิดชอบต่อสังคม คำนึงประโยชน์ส่วนร่วมให้โอกาสเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
4. กระจายผลประโยชน์สู่ประชาชน โดยใช้มาตรการทางการเงิน การคลัง กฎหมายและการบริหาร

20. วิธีการดึงมวลชนพื้นฐาน ให้มาช่วยพัฒนาประชาธิปไตย

1. จัดตั้งมวลชนที่มีแนวประชาธิปไตย และช่วงชิงมวลชน ที่จัดตั้งแล้วให้กลับมาช่วยฝ่ายเรา
2. ทำลายการจัดตั้งที่กระทำโดยฝ่ายคอมมิวนิสต์ และชิงการนำ ให้ตกเป็นของฝ่ายเรา
3. ให้โอกาส มวลชน มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ในนครหลวงประชาธิปไตย

21. หนทางป้องกันมิให้นักเรียน นักศึกษา ตกเป็นเครื่องมือคอมมิวนิสต์

1. ให้เสรีภาพในการทำกิจกรรม (ในกรอบกฎหมาย ระเบียบของสถาบัน)
2. ให้มีการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย แต่ต้องหาทางป้องกันมิให้ตกเป็น

เครื่องมือของคอมพิวเตอร์

3. ให้มีใกโอกาสร่วมมือกับราชการ ในการแก้ไขปัญหาที่เป็นเงื่อนไขสงคราม
4. ให้มีการศึกษาทางการ เมืองที่ถูกต้องในระบอบประชาธิปไตย ทุกระดับการศึกษา

22. หนทางป้องกันมิให้กลุ่มก้าวหน้าทางการเมือง เคลื่อนไหว เกินขอบเขต

1. ต้องแสดงออกทางความคิดภายในกรอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย
2. การจัดตั้งขบวนการประชาธิปไตย ต้อง เป็นไปตามนโยบายที่ 66/2523
3. ชิงการนำทางความคิดมาให้ได้
4. ติดตามกลุ่มต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด และมีตขวาง เมื่อมีการเคลื่อนไหวที่เป็นอันตราย

23. การใช้สื่อมวลชนที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย และสร้างความรับผิดชอบในการเสนอข่าว

1. ส่งเสริมสื่อมวลชนที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย และสร้างความรับผิดชอบในการเสนอข่าว
2. สนับสนุนการต่อสู้ทางความคิด เพื่อสร้างประชาธิปไตย
3. ใช้สื่อมวลชนของรัฐ ในการส่งเสริมประชาธิปไตย ให้มีน้ำหนักเหนือกว่า ข่าวสารที่ทำลายประชาธิปไตย
4. อย่าเผยแพร่ข่าวสารที่กระทบกระเทือนต่อระบอบประชาธิปไตย
5. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงกับสื่อมวลชน ชักจูงสื่อมวลชนให้ช่วยพัฒนาประชาธิปไตย

24. หน้าที่ของกลุ่มทหาร และผู้ถืออาวุธ

1. ต้องมีความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง
2. ต้องสนับสนุนค้ำจุนระบอบประชาธิปไตย

ประวัติผู้เขียน

พันตำรวจโท ขาววุฒิ วัชรพุกก์ เกิดวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2491 ที่จังหวัดตาก สำเร็จการศึกษาปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมดี) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2513 สำเร็จการศึกษาปริญญา Master of Art (Political Science) จาก Central Michigan University สหรัฐอเมริกา เมื่อปีการศึกษา 2515 เข้าศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต เมื่อมิถุนายน พ.ศ. 2522 เริ่มรับราชการเป็นครั้งแรกเมื่อตุลาคม พ.ศ. 2515 ดำรงตำแหน่งอาจารย์โท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจนถึงปี พ.ศ. 2519 ได้รับการทาบทามให้มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำกองบังคับการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ผ่านการอบรมได้รับประกาศนียบัตรจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจหลักสูตรอบรมบรรณาคลที่ไอนมารุ่นที่ 20 ประกาศนียบัตรหลักสูตรการกระโดดร่มค่ายนเรศวร รุ่นที่ 83 ประกาศนียบัตรการต่อสู้ปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบค่ายดาราวิศมีหลักสูตรนักเรียนนายร้อยตำรวจ ได้รับ Certificate of International training in narcotics and dangerous drug law enforcement จากกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา และ Certificate of International Seminar in American Studies จาก Claremont Institute ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำกองบังคับการโรงเรียนนายร้อยตำรวจและช่วยราชการสำนักงานรองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalinet

3 0021 00332776 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย